

**Ademloos Vrij
(deel 1)**

*Dit boek is opgedragen
aan René, in liefdevolle herinnering*

Ademloos vrij - René Vercoutre
- Van poliopatiënt tot levensgenieter (deel 1)
© 2020 Gerda Vercoutre-van der Velden

ISBN: 978-94-6247-209-9

NUR: 681

1e druk, januari 2021

Redactie: Daniëla Postma, jouwlevenineenboek.nl

Vormgeving cover: Daniëla Postma, www.jouwlevenineenboek.nl

Foto's: uit privé-collectie van René Vercoutre

Alle rechten zijn voorbehouden. Teksten uit deze uitgave
mogen uitsluitend gebruikt worden na schriftelijke toestemming
van de auteur, Gerda Vercoutre-van der Velden.

ADEMLOOS VRIJ

René Vercoutre: Van poliopatiënt tot levensgenieter (deel 1)

Gerda van der Velden

Hoofdstuk 1

13 Augustus 1956

Het was koud en nat, te koud en te nat voor de maand augustus, en René had de wind tegen. Zijn blonde haren, vanochtend nog zorgvuldig in een scheiding gekamd, wapperden nu alle kanten op. Hij was net iets te netjes gekleed voor deze omgeving, maar ja, hij was ook geen boerenjongen en kwam eigenlijk uit Den Haag. Hoewel hij zich ellendig voelde, fietste René stug door. Hij was zojuist bij de dokter in Holten op consult geweest en wilde zo snel mogelijk terug, naar de boerderij waar hij logeerde.

Au! De landweg waar hij overheen fietste, zat vol met hobbels en kuilen. Bij iedere steen die hij raakte met zijn fiets, schoot de pijn door zijn lijf. Hij moest sowieso voorzichtig zijn. Door de regen waren sommige plekken verraderlijk glad.

Al een paar dagen voelde René zich griepiger. En die ochtend wilden zijn benen opeens niet meer bewegen, hij kreeg ze niet van hun plek. Het leek op kramp - en voelde tegelijk toch anders. René had de pijn verbeterd en was oefeningen gaan doen. Met zijn handen had hij zijn benen opgetild en bewogen tot hij ze weer kon gebruiken. Eerst zakte hij nog wat door zijn knieën, maar dat ging al gauw daarna beter; de kracht in zijn benen kwam terug. Bij het ontbijt had hij dit aan boer Tuitert verteld, de boer bij wie hij nu al voor de derde keer in de zomervakantie mocht logeren. "Jij gaat naar de dokter," had de boer resoluut gezegd.

En hij stuurde René naar de huisarts in het dorp drie kilometer verderop. Boer Tuitert was op dit moment ten slotte verantwoordelijk voor de vijftienjarige jongen.

In de wachtkamer van de huisarts zat een wat oudere, stevige dame met afzakkende kousen. Ze was in het zwart gekleed en had een zuur gezicht. En ze keek nog zuurder, toen René vrijwel direct door de dokter naar binnen werd geroepen. “Het is een schande,” snoof ze. Dat zo’n snotaap vóór haar aan de beurt was!

De huisarts was een man met grijze haren en een goudkleurig leesbrilletje, waar hij constant overheen keek naar zijn patiënten. Op zijn grote, bruine bureau lagen glazen injectiespuiten in een metalen bakje. Die naalden waren lang en stevig. René hoopte vurig dat ze niet nodig zouden zijn.

De dokter gebruikte de injectienaalden inderdaad niet. Hij tikte met een hamertje op de knieën van René, stelde vragen en mat met een kwikthermometer zijn temperatuur. De thermometer gaf 39,8 graden aan. René had dus hoge koorts. De stethoscoop voelde koud op zijn blote borst. René kon een heftige rilling niet onderdrukken en klappertandde van de kou.

“Kleed je maar weer aan,” had de arts daarna gezegd. Terwijl René daarmee bezig was, hoorde hij de dokter telefoneren. De huisarts gebruikte woorden die hij niet kende. “Wat betekent ‘paralytisch’ nou weer?” vroeg hij zich af.

Toen ze afscheid namen, keek de huisarts hem zorgelijk aan, maar hij zei niet wat de jongen onder de leden had en René dorst er niet naar te vragen.

“Jongheer Vercoutre, u gaat nu eerst naar de boerderij terug en vanmiddag naar het ziekenhuis,” was zijn boodschap.

Zodoende was René weer op zijn tweewieler gestapt, voor de terugtocht naar de boerderij. René vond fietsen geweldig. Een van zijn jongensdromen was het om ooit, als Nederlander van Franse origine, de Tour de France te winnen. Nu hielp de gedachte daaraan hem om vol te houden: “Een echte Tour-winnaar moet pijn kunnen verdragen.” Toch was hij blij toen de boerderij in zicht kwam.

Hij voelde zich uitgeput, nat en koud. De rug- en hoofdpijn verbij-tend kwam hij op het erf aan, buiten adem. Boer Tuitert nam de fiets van hem over en gaf hem een snelle aai over de bol. De jongen gloeide van koorts, maar rilde alsof hij het koud had.

“Ga maar snel wat spulletjes pakken voor het ziekenhuis,” bromde boer Tuitert bezorgd. Verbaasd keek René hem aan.

“De dokter heeft me gebeld, en ik weet dat je naar het ziekenhuis in Deventer moet. Ik zal je opa en oma uit Deventer waarschuwen dat je daar naartoe gaat.”

“Maar ik wil helemaal niet naar het ziekenhuis,” sputterde de jongen tegen. “Straks mis ik het Holtens Zomerfeest!”

De oudere boer schudde zijn hoofd: “Eerst beter worden, daarna kom je hier weer terug! Ga maar wat kleren en je tandenborstel pakken. De taxi komt over een uurtje. Hup, naar boven.”

En hij schoof René vriendelijk, doch beslist in de richting van zijn kamer. René wierp een boze blik naar de telefoon, maar deed toch wat hem werd gezegd. Al vroeg hij zich af waarom er een taxi was gebeld. Zijn vader had een fabriek in parfums en essences en bezat een auto, een Citroën - voor de zaak. René had dus wel vaker in een auto gereden. Maar een taxi? Dat was wel heel bijzonder.

Hij keek rond in zijn kamertje boven de deel van de boerderij.

Nu niet zijn kop voor de derde keer stoten aan die houten balk, flitste door hem heen; zijn hoofd voelde al pijnlijk genoeg.

Snel pakte hij wat spulletjes voor het ziekenhuis. Zich stevig vasthoudend aan de leuning liep hij voorzichtig naar beneden - hij was duizelig - de steile houten trap af.

In de keuken zaten de boer en boerin aan de keukentafel. René ging bij hen zitten en wilde net vragen waar Dine, hun dochter, was toen de claxon van de taxi weerklonk.

“Dat is snel,” merkte boer Tuitert op.

Het was een zwarte DKW3. Een Duitse auto. Drie jaar oud... uit 1953? vroeg René zichzelf af. Hoewel... zwart? Het rijden door het regenachtige platteland van Holten had de taxi een modderachtig kleurtje gegeven. De taxichauffeur keek niet blij; waarschijnlijk moest hij straks de auto eerst gaan wassen. Hij stond al in de

deuropening, met de tas van René in zijn hand, en gebaarde met de andere hand dat zijn passagier moest instappen. Toch nam René de tijd om boerin Janna te omhelzen. “Goed naar de dokters en de zusters luisteren, anders krijg je met de matteklopper,” dreigde ze nog. René moest lachen om het dreigement. Hoewel hij het nodige kattenkwaad had uitgehaald, had ze hem nog nooit een tik gegeven. De boerin had hem als een van haar eigen kinderen behandeld, hij voelde zich hier thuis. Méér thuis dan thuis, in Den Haag. Hij kon niet zo goed met zijn Indische stiefmoeder, Mimi, opschieten. “Ik zal gauw weer terug zijn,” mompelde hij een beetje warrig. “Helpen met de koeien, de rogge - en met het zomerfeest.” Nog steeds wilde hij liever niet vertrekken. “Ik zal mijn best doen en luisteren,” beloofde hij met schorre stem. De stevige omhelzing van de boerin deed hem pijn. Maar de moederlijke liefde die eruit sprak, had hij nodig. Zijn stiefmoeder deed niet zo aan knuffelen.

Daar reed hij dan, het boerenerf af, en zwaaide door het achterraampje van de taxi als afscheid. Hij vond het jammer dat hij de kinderen uit het gezin niet gedag had kunnen zeggen.

In een afgezet stuk wei zag hij een kalfje grazen dat hij gisteren met boer Tuitert van de grote wei had gehaald. Al had het dier mank gelopen, de boer had het niet kunnen vangen. Toen René het weiland was opgelopen, was het kalf direct op hem toegelopen. Hij had het opgetild en naar de boerderij gedragen en het beestje had niet geprotesteerd.

De taxi moest even langzaam rijden om een diepe kuil te ontwijken. Op dat moment keek het kalfje hem recht in de ogen. Alsof ze hem iets wilde zeggen.

Intussen werden op de boerderij ernstige gesprekken gevoerd. Allereerst met Dine, die zeven maanden zwanger was, maar ook met de burens: René had veel met hun kinderen gespeeld. Als zij zich niet lekker voelden, moesten ze dat gelijk vertellen, drukten hun ouders hun kleintjes op het hart. Dat was heel belangrijk.

De huisarts had boer Tuitert direct gebeld, nog tijdens zijn consult met René, met de mededeling dat René ernstig ziek was. Er heerste een ziekte die vooral gevaarlijk was voor jonge kinderen. “Alsjeblieft, laat onze kinderen gezond blijven,” klonk in stilte het gebed van bezorgde ouders die avond - en nog vele avonden daarna.

Op zijn hoede keek René naar de twee verpleegsters die hem hadden gesommeerd om zich van zijn kleding te ontdoen. Een bad stond voor hem klaar. Normaliter vond hij dat heerlijk, maar nu schreeuwde de puber in hem om privacy.

Waarschijnlijk had hij te lang getreuzeld; voor hij zich realiseerde wat er gebeurde, waren de twee hem al aan het uitkleden en zat hij in het sop. En helaas had de oudere verpleegster, type Kenau, een stevige hand van boenen. “We zullen dat boerderijluchtje van jou er weleens even afwassen,” was haar droge commentaar.

Een half uurtje later was René schoon geschrobt en gekleed in een stijf gestreken ziekenhuispyjama.

Hij keek naar het bed. De lakens zagen er al net zo gestreken uit als zijn pyjama en leken bovendien strak van de stijfsl te staan. “Ga er maar lekker in, jongen,” sprak zuster Kenau. “We zullen goed voor je zorgen.”

Het waren slechts tien stappen van de deur naar het bed. Moeizaam strompelde René erheen. Al gauw viel hij uitgeput in slaap. “Gauw beter worden... vakantie,” waren zijn laatste gedachten.

Twee uur later werd hij gewekt door een magere arts met zwart stekeltjeshaar. De man droeg een bril met glazen waarvan René zich, ondanks zijn ellendigheid, afvroeg of dat borrelglasjes waren. “Zijn die voor de jonge jenever?” vroeg hij, terwijl hij ernaar wees. De vraag was eruit voor hij er zelf erg in had. Jammer genoeg had de beste man geen greintje gevoel voor humor en sloeg zichtbaar gepikeerd de lakens van het bed open. “Geen grapjes, snotjong, doe je armen omhoog!” Zijn stem had een vreemd krakend piepje. Zwijgend gehoorzaamde René. Wat een hork, dacht hij.

“Nu je rechterbeen!” commandeerde de arts.

Het lukte René niet.

“Linkerbeen!” luidde het volgend bevel. De benen van René bleven krachteloos liggen.

“Ik kan het niet,” verklaarde René.

“Au!” De naald, waarmee de bebrilde stekelarts hem stak, voelde hij helaas wel. Maar bewegen ging nog steeds niet.

“Ik weet genoeg,” zei de arts en de man vertrok weer, zonder afscheid te nemen.

Die zie ik liever voorlopig niet meer terug, bedacht René en legde zijn hoofd terug op het kussen. Hij had pijn, overal in zijn lijf maar vooral in zijn hoofd en rug. Geen haar op zijn hoofd overwoog om dat aan die arts te vertellen.

Opeens hoorde hij bekende stemmen. Hij keek naar de deur en zag nog net de lange magere rug van die vervelende arts. De man stond te praten... over hem. René sloot zijn ogen en spitste zijn oren. De irritante piepstem was duidelijk hoorbaar.

“Ik wilde u laten weten dat ik enige testen bij uw kleinzoon heb gedaan. Tot mijn spijt moet ik zeggen dat zijn benen verlammingverschijnselen vertonen. Voorlopig houden wij hem geïsoleerd en kijken hoe het verloop is. Houd u het bezoek kort!”

“Opa... Oma!” riep René blij verrast uit. Zijn ogen straalden van blijdschap - en van koorts - toen zijn grootouders zijn kamer binnen schreden. Ondanks hun tengere postuur straalden ze een vriendelijk soort gezag uit. René wist dat ze beiden op sociaal en politiek gebied zeer actief waren geweest. Opa Van Ruijven had zelfs namens de SDAP als gedeputeerde in de Provinciale Staten voor Overijssel zitting genomen. Hij werkte in die tijd als leraar voor de koloniale land- en tuinbouwschool in Deventer. Oma was strijdbaar geweest voor het vrouwenkiesrecht en hielp nog altijd mensen waar ze kon. Wat was René blij dat hij hen zag.

Opa wist alles en van oma hield hij zielsveel. Dolgelukkig omhelsde hij zijn oma die met haar hand over zijn haar streek. Niet in staat om zichzelf te stoppen, begon hij te huilen.

“Och, jongen toch,” stamelde zijn oma. Ook zij had tranen in haar ogen. René keek op en veegde zijn tranen snel af.

“Niet huilen, oma,” probeerde hij haar te troosten. “Het zal wel een heel gemene griep zijn, maar ze gaan me beter maken.”

Hij overhandigde haar een nauwelijks gebruikte zakdoek, waarmee ze haar tranen droogde.

“Welzeker,” sprak nu zijn opa. Zijn diepe en rustige stem kalmeerde hen allemaal. “We wilden je nog snel groeten en gaan nu naar huis zodat gij, jongmens, kunt gaan rusten en zodoende aan het herstel kunt gaan werken. Wij zullen elkaar spoedig weerzien.”

Hierop omhelsde ook hij zijn kleinzoon en begeleidde zijn vrouw de kamer uit. René keek hen na en zag dat oma onvast op haar benen liep. Opa moest haar ondersteunen. Ze zou toch ook niet ziek worden, dacht René bezorgd. De emoties hadden hem uitgeput en hij viel direct weer in een diepe slaap.

Die avond werd René wakker in zijn kamer, hij was alleen. “Ik moet naar de wc,” dacht hij warrig van de koorts. Maar zijn benen deden niets meer. Hij probeerde dezelfde oefeningen te doen, waarmee

hij die ochtend op de boerderij weer beweging in zijn benen had gekregen. Het lukte niet meer. Hij kon alles voelen, maar zijn benen lagen nu roerloos op het witte laken. De tien stappen naar dit bed waren zijn laatste geweest.

In het Deventer ziekenhuis, terwijl een vijftienjarige jongen alleen in een kamer lag, sloeg een ernstig virus toe. Het raasde door zijn lichaam en verwoestte de voorhoornzellen die nodig zijn om spieren aan te sturen. De jongen werd zieker en zieker. En verzonk in ijldromen. Hij kwam terecht in de tijd dat papa vertelde dat zijn mamma dood was en niet meer terugkwam.

“Mamma, mamma! Kom nou!” Wanhopig snikte de kleine peuter; hij wilde de veilige armen van zijn moeder om zich heen voelen. Zij zou hem troosten en zeggen dat hij een nare droom had en dat alles goedkwam.

“Laat me niet alleen! Ik wil naar mamma toe,” huilde hij, ontroostbaar. Maar zijn moeder was al meegenomen door mannen in zwarte kleding met bleke, ernstige gezichten. Ze kwam niet meer terug.

De koorts ging als een storm door de hersenen van René en deed hem verward dwalen door zijn vroege jeugd. Opnieuw voelde hij de wanhoop van papa die niet goed voor hem, zijn broertje en zijn kleine babyzusje kon zorgen. Papa was een Fransman in een door Duitsers bezet Nederland. Hij had niet de medicijnen kunnen bemachtigen die zijn vrouw zouden kunnen redden. Hij sprak nog nauwelijks Nederlands.

Opeens was daar Mimi, een Indische jongedame. “Dit is jullie nieuwe mamma,” vertelde pappa tegen René en broertje Tatu. “Neeeee!” schreeuwde de driejarige René uit. “Dat is mijn mamma niet! Ik wil naar mijn eigen mamma toe!”

In zijn ijdromen beleefde René het verdriet, de wanhoop en de onmacht uit zijn prille jeugd weer. Snikkend lag hij in bed. Mimi. De kinderen van haar echtgenoot waren alle drie mooi om te zien. Maar de kleine, tengerere en ietwat schuchtere vrouw schrok van de tierende peuter. Wat ze ook probeerde, dat kind bleef zich verzetten tegen haar. Lang bleef ze niettemin haar best doen, want haar echtgenoot was gek op zijn oudste zoon. René had echter een koppig karakter en weerstond haar pogingen. Uiteindelijk richtte ze haar aandacht op Tatu en Ninon. Tatu, met zijn mooie ogen en volle wimpers, lachte Mimi toe. En Ninon was nog zo'n jonge baby. Ninon zou Mimi vanzelf als haar moeder zien. René bleef afstandelijk en zeer eigenwijs.

Opeens was René in zijn ijdromen in het Amersfoortse bos. Wat was het er warm. Hij was zes jaar oud en de oorlog was voorbij. De zomer was heet; het had al een hele tijd niet geregend. Er hing een mist van stof over het land, bladeren verdorden. René speelde in het bos, dat niet al te ver van huis vandaan lag. Hij had een konijn in zijn holletje zien gaan; als hij dat zou kunnen vangen, zou papa vast blij zijn. De oorlog was afgelopen. En er was dan wel vrede - maar er was nog steeds niet al te veel eten. Misschien waren ze dan ook niet zo boos meer op hem, omdat hij van alle gebakjes een hapje had afgebeten. De gebakjes hadden er zo lekker uitgezien: hij had bedacht dat zijn snoeperij vast niet zo zou opvallen, als ze er maar allemaal hetzelfde uitzagen. Jammer genoeg klopte dat niet. Mamma Mimi had vertwijfeld geroepen: "Wat moet ik met dit onhandelbare kind aan?" Zelfs papa was boos op hem geweest. René moest het weer goedmaken! Met zijn handjes stak hij daarom wat takjes aan die hij bij de ingang van het konijnenhol neerlegde. Het doosje lucifers dat hij daarvoor gebruikte, legde hij later dan wel terug in de keuken. Echt roken ging zijn hoopje takken niet. Wel werden de vlammen steeds groter. Geschrokken pakte de kleine René een grote tak om het vuur uit te slaan. Het tegendeel gebeurde. De vlammen namen alleen maar toe in omvang.

Angstig deinsde René naar achteren. Wat kon een zesjarig jongetje hieraan nog doen? Hij rende via een omweg naar huis en belde bij de voordeur aan. Zijn stiefmoeder deed verbaasd open. “Ik ben ziek, ik heb buikpijn. Ik ga naar bed!” verklaarde hij en vluchtte naar zijn slaapkamer. Vanuit zijn slaapkamerraam zag hij hoe een groot stuk bos in vlammen opging.

Vlak na de oorlog waren de brandslangen niet meer in een al te beste staat. De kinderen uit zijn buurt speelden in het water dat in miezerige straatjes uit de slangen spoot. Zo lek waren ze. Blussen lukte daarmee nauwelijks. René voelde zich toen hij dit zag gebeuren zo schuldig dat hij er echt ziek van was.

Die avond belden een politieagent en een brandweerman aan op Soembastraat nummer 11. De brandweerman had nog de geur van rook om zich heen. Of René misschien iets had te maken met de bosbrand die nog niet geheel onder controle was? Dat kan niet, stelde Mimi vast. René was ziek en lag op bed. Bovenaan de trap zuchtte een zesjarig jochie, met trillende knieën van opluchting.

Langzaam keerde René terug naar 1956. Hij was aan het zuchten, wilde opstaan, de zuster halen. Zijn lijf werkte niet mee, deed niets meer. Zelfs zijn armen voelden nu zo zwaar aan. Met de laatste restjes kracht riep René om hulp.

De oudere zuster kwam binnen.

“Ik ben zo bang. Laat me niet alleen!” smeekte hij.

De koorts woekerde zich een weg door zijn lichaam; het virus verwoestte steeds meer. De verpleegster mompelde geruststellende woorden en veegde zijn roodgloeiende gezicht af met een koud washandje. Ze kon zo weinig voor hem betekenen. Er was niets te doen tegen het poliovirus.